

Változás az irodalomban: szükség és igény

A régi bölcsesség szerint a változatosság gyönyörködtet, a *változtatás* viszont (történjen az élet bármely területén) szükséges, mivel újat hoz, frissít, előre visz. A megmerevedett szabályok, dogmák minden téren a fejlődés kerékkötői.

Az idő haladtával és a történelem szemléletformáló ereje folytán sok téren változott szemléletünk az utóbbi években. Elsősorban a történelem terén értékeltük át, ill. bővítettük ismereteinket, ha kellett, nézeteinket is. De így van ez az irodalomban is, amely művészeti ágként a társadalmi változások tükréeként szolgál. Napjainkban sok szerzőt, művet állít elénk az irodalomtudomány más összefüggésben, más oldalról. Akadnak (pl.: Márai vagy a sok vitára okot adó Wass Albert) akik még csak most kerülnek az irodalom előterébe, próbáljuk felmérni és pro vagy kontra értékelni életművüket.

Ebbe a folyamatba a Fekete István Irodalmi Társaság tevékenysége is illeszkedik, részt kívánunk venni az irodalom formálásában.

Társaságunknak egyik fő célkitűzése, hogy Fekete István irodalmi munkásságát a maga teljességében feltárja, a még ismeretlen, vagy kevésbé ismert műveket az olvasókkal megismertesse, és számukra elérhetővé tegye. E törekvésünkkel azt is szeretnénk elérni, hogy a Fekete István-i életmű a magyar irodalomban elnyerje azt a helyet, amelyet véleményünk szerint megilletne, és amit még a mai napig nem kapott meg.

Szükségesnek látjuk tehát Fekete István életművének újraértékelését. E lépéshez bőséggel állnak rendelkezésünkre indokok.

Fekete István írói jelentőségét több oldalról is megközelíthetjük. Ha érzelmek nélkül, objektíven, pusztán a számok oldaláról közelítünk, akkor elmondhatjuk, hogy kiadott példányszámban és a kiadások számát tekintve csak Jókai veheti fel vele a versenyt a magyar irodalomban. Ez önmagában véve is sokat mondó adat.

Ha írói termékenységét, sokoldalúságát tekintjük (még mindig az objektivitás talaján maradva) azt látjuk, hogy több művészeti ágban és több műnemben alkotott - sikerrel. (Regényei sikerét nem kell bizonygatnunk, de hadd említsük Hajnalodik című drámáját amely több mint 100 előadást ért meg, vagy filmforgatókönyveit, amelyek alakjait máig nagyra becsült, neves színészek formálták meg örömmel.)

Tolla alól kikerülő műveit bátran nevezhetjük remekműveknek. Ehhez többek közt Szerb Antal szolgál bizonyítékkal, aki Gárdonyi műveiről a következőket írta: " Gárdonyi műveinek sorsa, hogy ifjúsági olvasmányokká lesznek, ami egyébként csak formatökéletességüket bizonyítja - rosszul megírt könyv nem jut erre a sorsra."

Nos, a Koppányi aga testamentuma (az író saját bevallása szerint) szintén nem ifjúsági regénynek készült.

Azt is elmondhatjuk, hogy népszerűsége világszerte (nem túlzás: a külföldön élő magyarok, sőt a fordítások révén a külföldiek körében is!) töretlen mind a mai napig. Természetesen tisztában vagyok vele, hogy a népszerűség, bár fontos szempont, mégsem lehet fő szempontja egy szerző értékelésének.

Nem szabad viszont figyelmen kívül hagyni az általa megjelenített egyéni látásmódú faluképet, ami a két világháború közti (és: utáni) magyar irodalomban fontos témaként szerepelt. Az Illyés Gyula, Móricz Zsigmond, Szabó Dezső vagy épp Veres Péter által rajzolt paraszti világ nem lehet teljes Fekete István művei nélkül, az ő ábrázolásában bemutatott magyar paraszti világ máig hiányzó szelete az irodalomkutatásnak, így természetesen diákjaink sem találkozhattak vele. Világképük, történelemlátásuk ezáltal csorbát szenved. Törekvésünk egyébként ezen a ponton találkozik magának az írónak a törekvésével, aki (ifj. Fekete István által nemrég közreadott) naplójában a következőt írta: "Megvenni a *Puszták népét*, és a *Gyepelő nélkülben* megcáfolni, amit lehet."

Fontos szempontként merül fel napjainkban, az Európai Unióhoz való csatlakozásunk kapcsán a Fekete István műveiben megtalálható néprajzi ismeretek

gazdag tárháza. Mint minden nép, mi is sajátos magyar értékeinkkel gazdagítjuk Európát, hozzájárulva ezzel a nemzeteknek azon törekvéséhez, hogy megismerjék és elfogadják egymás kultúráját, ugyanakkor az egységen belül megőrizték identitásukat. Semmiképpen nem elhanyagolható tehát az író műveit ilyen megközelítésből fiatalságunk elé tárni.

Ha az érzelmek síkjáról közelítünk, akkor is találunk máig aktuális indokokat Fekete István műveinek fontossága mellett: humanizmusa és természetszeretete egyre fontosabb napjaink erőszakkal, rombolással és embertelenséggel terhes világában. Fiataljaink erkölcsi nevelését műveinek optimizmusa, szeretettel teli légköre feltétlenül jó irányba befolyásolja.

Az érvek sorában hadd idézzem végül Takáts Gyula Kossuth-díjas költő Fekete Istvánról írt sorait:

"Költői próza az övé, mint Dallos Sándoré vagy Krúdy Gyuláé ... De bátran említhetem Turgenyev nevét is vadászatainak szép leírásánál. Igen, a legnagyobbakat említhetem e stílus líráját idézve, mert könnyűnek és csillogónak mutakozó felületek mögött mélyen érző, nagyon emberien, mélyen és szívvel gondolkodók ezek a szövegek. "

Az, hogy az elmúlt évtizedekben (mindenekelőtt a rendszerváltás előtti időszakban) csak egy irányba - az ifjúsági irodalom irányába - engedték kibontakozni tehetségét, rég idejétmúlt politikai okoknak volt köszönhető. Szükséges tehát ezeket a vele kapcsolatos nézeteket felülbírálni!

Sajnos mindezek ellenére Fekete István munkássága, bár napjainkban egyre több feltáró munka jelenik meg vele kapcsolatban, mégsem került az őt megillető helyre sem az irodalmi köztudatban, sem a tankönyvek lapjain. Az irodalomtörténeti munkák, lexikonok nem, vagy alig foglalkoznak vele, a középiskolai tananyagban pedig egyáltalán nem jelenik meg munkássága, még említés szintjén sem.

Véleményem szerint itt lenne az ideje annak, hogy Fekete István elnyerje az őt megillető helyet. Részint mivel a rendszerváltás óta bekövetkezett szemléletváltás ezt lehetővé teszi, részint pedig azért, mert a tananyag, az új vizsgarendszer, az új tantervek kidolgozása most van folyamatban, a változtatások idejét éljük. Ezek a változtatások a mi törekvéseinkkel is találkozhatnak, a kivitelezés nem ütközne akadályokba.

Mindezek tudatában tehát Társaságunk fontosnak tartja és szeretné elérni, hogy Fekete István nagyobb súllyal szerepeljen az általános iskolai tananyagban, illetve hogy a középiskolai tananyagba is bekerüljön munkássága. Fontosnak tartjuk továbbá, hogy az ezután készülő irodalomtörténeti munkák nagyobb terjedelemben és fontosságának megfelelően emlékezzenek meg róla.

Céljaink elérése érdekében jelen írással megegyező tartalmú levelet küldtünk a művelődési miniszternek, valamint több tankönyvkiadónak is, kérve segítségüket és támogatásukat.

Horváth Tibor

tanár

a Fekete István Irodalmi Társaság elnöke